

Deel 2 Zienswijze vereniging Thuisonderwijsverbond

Voorstellen vereniging Thuisonderwijsverbond

1 definitie thuisonderwijs (pagina 7)

2 inzet erkende verenigingen (pagina 9 e.v.)

**ingediend bij internetconsultatie juni/juli 2020
Wet Voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren**

Vereniging Thuisonderwijsverbond
info@thuisonderwijsverbond.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding en leeswijzer	6
Hoofdstuk 1 Wettelijke definitie thuisonderwijs	7
Hoofdstuk 2 Een plaats voor erkende vereniging bij toezicht	9
2.1 Buffer tussen gezin en oprukkende overheid	9
2.2 Toezichtslast in verhouding tot eigen inzet	9
2.3 Erkende verenigingen en toezicht	10
Hoofdstuk 3 Meerwaarde en nadelen erkende vereniging	15
3.1 Meerwaarde erkende verenigingen	15
3.1.1 Kwaliteitsborging versus papieren exercitie	15
3.1.2 Aansluiten bij ten hoogste het niet-bekostigd onderwijs	16
3.1.3 Bescherming ouders en kinderen	17
3.1.4 Aansluiten bij de hedendaagse werkelijkheid	18
3.1.5 Contextinformatie extremisme	18
3.2 Nadelen erkende verenigingen	19
3.2.1 De slager die zijn eigen vlees keurt?	19
3.2.2 Geen sanctiemogelijkheden?	19
3.2.3 De lange arm van de inspectie?	19
Hoofdstuk 4 Achtergronden bij onze voorstellen	20
4.1 Bestuursgericht toezicht	20
4.2 Stelseltoezicht	20
4.3 Focus op kwaliteitsborging	21
4.4 Kwaliteitsborging is kwantificeerbaar	22
<u>Lijst van bijlagen</u>	
Bijlage 1 Samenvatting deel 1 Zienswijze Thuisonderwijsverbond	23
Bijlage 2 Citaat Nationale Ombudsman over Vrijheid van Onderwijs	24
Bijlage 3 Standpunten Vereniging Thuisonderwijsverbond	25
Bijlage 4 Reglement kwaliteitsborgingscyclus Vereniging Thuisonderwijsverbond	26
Bijlage 5 Statutaire doelen en middelen Vereniging Thuisonderwijsverbond	30
Bijlage 6 Verklaring bij aangaan lidmaatschap Vereniging Thuisonderwijsverbond	32
<u>Lijst van afbeeldingen</u>	
Afbeelding 1 Proces thuisonderwijs na vrijstelling van rechtswege	12
Afbeelding 2 Naar erkende verenigingen bij toezicht	14
Afbeelding 3 Focus op kwaliteit bij toezicht thuisonderwijs	21

Samenvatting voorstellen vereniging Thuisonderwijsverbond (TOV)

Op 2 juni 2020 is de internetconsultatie gestart van het wetsvoorstel 'Wet Voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren'. De zienswijze van vereniging Thuisonderwijsverbond in reactie daarop bestaat uit twee delen. Het eerste deel is onze inhoudelijke reactie op het concept-wetsvoorstel. De samenvatting van het eerste deel vindt u in bijlage 1. Dit is het tweede deel en het presenteert de voorstellen die vereniging Thuisonderwijsverbond in het najaar 2019 heeft ingebracht.

Vereniging Thuisonderwijsverbond dringt er in het eerste deel van onze zienswijze op aan genoemde knelpunten serieus te nemen. In het concept-wetsvoorstel staan middelen die (1) botsen met grondrechten, (2) botsen met de wettelijke positie van ouders en (3) botsen met bestaande regelgeving voor niet-bekostigd onderwijs.

De boodschap van vereniging Thuisonderwijsverbond en haar voorloper stichting Christenen voor Onderwijsvrijheid blijft actueel: de vrijstelling op grond van richtingbezwaar vindt haar grondslag in de Grondwet, te weten vrijheid van godsdienst en vrijheid van onderwijs. Als daaraan de verplichting tot thuisonderwijs wordt gekoppeld, dan zal de uitwerking daarvan in lijn moeten zijn met het karakter van de vrijstelling en de onderliggende grondrechten. Deze afweerrechten maken het essentieel dat een regeling ouders en kinderen beschermt tegen overmatige overheidsbemoediging.

De twee voorstellen van vereniging Thuisonderwijsverbond sluiten hierbij aan:

- 1. een sluitende wettelijke definitie van thuisonderwijs en*
- 2. een plaats voor erkende verenigingen bij toezicht.*

1. Een sluitende wettelijke definitie van thuisonderwijs

Als thuisonderwijs helder gedefinieerd is, is ook duidelijk wat géén thuisonderwijs is, maar een overtreding van in elk geval de Leerplichtwet (informele scholen) en in sommige situaties ook van andere wetten. Die overtredingen zijn al strafbaar. Een wettelijke definitie van thuisonderwijs neemt veel zorgen bij de Tweede Kamer weg. De gevoelde noodzaak om thuisonderwijs aan een groot aantal wettelijk vastgelegde restricties te onderwerpen vervalt daardoor.

Als thuisonderwijs helder gedefinieerd is, liggen niet alleen de plichten van ouders vast, maar ook hun rechten. De omschrijving van onderwijsvrijheid door de Nationale Ombudsman (2009, bijlage 2) en de artikelen 31a WPO en artikel 32e WVO zijn voor TOV het uitgangspunt. Uitgaande van artikel 23 Grondwet liggen daarin basale principes vast ten aanzien van onder meer de beslissingsbevoegdheid, de zeggenschap, van degene die het onderwijs geeft.

De eigen verantwoordelijkheid van ouders en de proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid van een wettelijke regeling moeten vooropstaan. De definitie voorziet in deze punten.

De voorgestelde definitie vindt u op pagina 7.

2. Een plaats voor erkende verenigingen bij toezicht

Vereniging Thuisonderwijsverbond stelt voor het toezicht mede te regelen door het scheppen van de wettelijke mogelijkheid voor de minister om verenigingen te erkennen die zich richten op het borgen van de kwaliteit van het geboden onderwijs.

De omvang van het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs hangt daarbij af van de mate van eigen inzet van de ouders:

- a. lidmaatschap van en actieve deelname aan een erkende vereniging of*
- b. Keurmerk Thuisonderwijs of internationale accreditatie.*
- c. Als geen a of b, dan rechtstreeks toezicht door de inspectie.*

Bij het jaarlijks risicogericht toezicht gaat de inspectie na welke route ouders hebben gekozen.

Kiezen ouders voor a of b, dan houdt de inspectie toezicht door jaarlijks na te gaan of de ouders aan de vereisten hebben voldaan (geldige documenten verbonden aan a of b). Voldoen ouders aan de vereisten, dan is de kwaliteit van het onderwijs geborgd.

Bij route a stelt de inspectie zich door gesprekken met het bestuur van een erkende vereniging op de hoogte van de kwaliteitsborgingscyclus waaraan ouders deelnemen (zie 4.1 en 4.2).

Kiezen ouders voor route c, dan zenden zij tijdig hun onderwijsplan in, bij aanvang en elke vier jaren. De inspectie houdt vervolgens rechtstreeks toezicht op het onderwijs middels een jaarlijkse vragenlijst (vergelijk B3-scholen) en vierjaarlijkse gesprekken.

Het introduceren van erkende verenigingen schept de mogelijkheid om zowel de unieke positie van het gezin bij deze onderwijsvorm te beschermen als tegemoet te komen aan wensen van de Tweede Kamer. Ook worden de uitvoeringslasten voor de onderwijsinspectie aanzienlijk beperkt wanneer door middel van de erkende verenigingen de feitelijke kwaliteitsborging goed geregeld én gemakkelijk te controleren is. Daaruit resulteert een beter overzicht over het thuisonderwijsveld dan de voorgestelde eilandjesaanpak.

3. Van pedagogisch-didactische bekwaamheid naar kwaliteitsborging

Ouders groeien in hun pedagogisch-didactische bekwaamheden wanneer zij toegang hebben tot een op thuisonderwijs toegesneden, stimulerende omgeving waarin zij ervaringen kunnen delen en uitwisselen, vragen en cases kunnen voorleggen aan andere, ervaren ouders en weten waar ze terecht kunnen voor informatie en intercollegiale consultatie. De noodzaak tot verbinding is evident. Het garandeert dat de investering van ouders aansluit bij de praktijk van het thuisonderwijs. We pleiten daarom voor een verplaatsing van het accent van 'pedagogisch-didactische bekwaamheid' naar 'kwaliteitsborging', omdat de laatste goed te kwantificeren is.

Vereniging Thuisonderwijsverbond moet helaas constateren dat het concept-wetsvoorstel kiest voor een eilandjesaanpak waarbij gezinnen als geïsoleerde eenheden worden benaderd. De onderlinge verbondenheid en een stimulerende leeromgeving voor thuisonderwijsouders worden niet bevorderd. Het concept-wetvoorstel sluit daarom niet aan bij de praktijk. De voorgestelde eisen ondermijnen de reeds aanwezige randvoorwaarden voor optimale kwaliteitsborging.

Dat kan en moet anders. Ouders moeten toegang houden tot de middelen die zij tot nu toe gebruiken voor de kwaliteitsborging. De overheid kan hieraan bijdragen door lidmaatschap van erkende verenigingen aan te moedigen. Verenigingen kunnen alleen functioneren als de leden (=de ouders) hun verantwoordelijkheid nemen en dat gegeven maakt deel uit van het kwaliteitsborgingsmechanisme. Toezicht door de inspectie is in ons voorstel een sluitstuk voor ouders

die zelf verantwoordelijkheid nemen en niet, zoals in het onderhavige wetsvoorstel, een zeer hoog opgeworpen drempel.

Als lidmaatschap en actieve deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus niet resulteren in een lichtere toezichtslast zal dit voor ouders een perverse prikkel zijn om af te zien van actief lidmaatschap en dus van deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus, terwijl juist deze elementen een grote rol spelen in de kwaliteit van het thuisonderwijs.

Door het erkennen van verenigingen wordt de mogelijkheid geschapen om ook bij thuisonderwijs te beschikken over contextinformatie¹ die gewenst is bij de bestrijding van extremisme.

4. Kwaliteit: bekwaamheid, burgerschap, veiligheid

De opdracht in het huidige regeerakkoord vraagt om eisen ten aanzien van kwaliteit, bekwaamheid, burgerschap en veiligheid. Zowel het recht op als de vrijheid van onderwijs worden het beste geborgd als wordt aangegrepen op de eis van kwaliteit van onderwijs. Burgerschap, veiligheid en bekwaamheid zijn dienstbaar aan de kwaliteit van onderwijs. Dit sluit tevens aan bij de kwaliteitsgebieden die de inspectie hanteert. Burgerschap en bekwaamheid zijn in het wetsvoorstel opgenomen bij de kwaliteitseisen, maar veiligheid wordt vormgegeven op een manier die grotendeels niet verenigbaar is met het karakter van de vrijstellingsregeling, de beschermende rol die ouders ten aanzien van hun kinderen hebben en evenmin met de wettelijke takenscheiding tussen inspectie en leerplichtambtenaar.

Het toezien op veiligheid bij thuisonderwijs moet passen bij de normale verhouding tussen gezin en overheid, anders botst het met het ouderlijk gezag, de taak van de inspectie (toezicht op onderwijs) en het repressieve karakter van het toezicht. Daarbij mag bovendien niet uit het oog verloren worden dat het afweerrecht onderwijsvrijheid vereist dat er waarborgen zijn tegen overmatige overheidsbemoeienis. De beste garantie voor veiligheid is een goede kwaliteit van het onderwijs. Onze voorstellen voorzien in de kwantificeerbare borging daarvan middels erkende verenigingen.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/terrorisme-en-nationale-veiligheid/documenten/rapporten/2016/07/11/tk-bijlage-nationale-contraterrorismestrategie-2016-2020>

Inleiding en leeswijzer

Op 2 juni 2020 is de internetconsultatie gestart van het wetsvoorstel 'Wet Voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren'. De contouren van dit wetsvoorstel zijn in september 2019 voorgelegd aan stichting Keurmerk Thuisonderwijs (SKT), de Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs (NVvTO) en vereniging Thuisonderwijsverbond (TOV). Vereniging Thuisonderwijsverbond heeft haar zienswijze in het najaar van 2019 aan het ministerie van Onderwijs (OCW) gezonden. Het gesprek op 25 september 2019 was voor TOV het enige gesprek in deze kabinetsperiode. Het ministerie van Onderwijs (OCW) deed daarna de deur dicht tot de internetconsultatie.

In reactie daarop brengen we opnieuw en nu openbaar onze voorstellen en alternatieven voor het voetlicht. Omdat het huidige wetsvoorstel ons helaas opnieuw in de verdediging dwingt, reageren we in twee delen:

1. onze reactie op het concept-wetsvoorstel (deel 1, afzonderlijk document²) en
2. de constructieve voorstellen die vereniging Thuisonderwijsverbond zelf inbrengt (dit document, deel 2).

Vereniging Thuisonderwijsverbond stelt voor en beschrijft

1. een wettelijke definitie voor thuisonderwijs (hoofdstuk 1) en
2. een plaats voor erkende verenigingen bij toezicht (hoofdstuk 2).

Hoofdstuk 1 en 2 geven snel een overzicht van onze voorstellen. De overige hoofdstukken lichten de voorstellen toe.

Tot nu toe is nauwelijks iets gedaan met onze inbreng. Er wordt iets meer, maar nog steeds te weinig, ruimte geboden voor de voertaal Engels (slechts 15%) en de mogelijkheid voor het indienen van eigen kerndoelen is vastgelegd. Voor het overige komt het wetsvoorstel grotendeels overeen met het ambtelijk voorstel, inclusief door de ons aangewezen knelpunten. Het is zelfs uitgebreid op punten die rechtstreeks ingaan tegen het grondwettelijk karakter van de vrijstelling van rechtswege op basis van richtingbedenkingen.

Het staat buiten kijf dat het concept-wetsvoorstel op cruciale punten flink zal moeten worden gewijzigd. Onzes inziens moet zelfs overwogen worden dit concept in te trekken en een nieuw wetsvoorstel te schrijven dat uitgaat van vertrouwen in ouders en eerbiediging van álle betrokken rechten. Er bestaat bij de achterban van vereniging Thuisonderwijsverbond geen draagvlak voor het wetsvoorstel in zijn huidige vorm. Onze voorstellen voorzien in een vorm van toezicht die grond- en andere rechten van kinderen en ouders wel respecteert en daardoor kwaliteitseisen ontbotst.

² <https://www.thuisonderwijsverbond.nl/wp-content/uploads/2020/07/20200714-Deel-1-Reactie-vereniging-Thuisonderwijsverbond-op-wetsvoorstel.pdf>

Wettelijke definitie van thuisonderwijs en de verantwoordelijkheden en vrijheden van thuisonderwijzende ouders naar analogie van artikel 31a, WPO en artikel 32e, WVO:

1. Onder thuisonderwijs wordt verstaan het ten aanzien van het funderend onderwijs binnen de kaders van de Nederlandse wetgeving verantwoordelijkheid dragen voor het inhoudelijke, didactische en pedagogische onderwijsproces binnen het eigen gezin.
2. Thuisonderwijsouders komt een zelfstandige verantwoordelijkheid toe als het gaat om het beoordelen van de onderwijsprestaties van hun kinderen.
3. Thuisonderwijsouders beschikken over inhoudelijke, didactische en pedagogische zeggenschap, waaronder wordt verstaan de zeggenschap over:
 - a. de inhoud van de lesstof;
 - b. de wijze waarop de lesstof wordt aangeboden en de middelen die daarbij worden gebruikt;
 - c. de te hanteren pedagogisch-didactische aanpak binnen het gezin en de wijze waarop daar uitvoering aan wordt gegeven, waaronder de begeleiding van de individuele kinderen en de frequentie van de contacten met andere thuisonderwijsgezinnen;
 - d. het in samenhang met de onderdelen a, b en c, onderhouden van de bekwaamheid middels lidmaatschap van een erkende vereniging en deelname aan de kwaliteitsborgingscyclus van die vereniging.
4. De erkende vereniging hanteert een reglement waarin de afspraken zijn opgenomen over de wijze waarop de kwaliteitsborgingscyclus, bedoeld in het derde lid onder d, wordt georganiseerd binnen die vereniging. Bij het opstellen van dit reglement worden de standpunten van de betreffende vereniging in acht genomen en de statutaire doelen en middelen uitgewerkt.
5. Lidmaatschap aan een erkende vereniging is vrijwillig. De inspectie houdt toezicht op het onderwijs van ouders die niet aangesloten zijn.

De verhouding tussen de erkende vereniging en de inspectie wordt verderop uitgewerkt.

Hoofdstuk 1

Wettelijke definitie thuisonderwijs

In de Tweede Kamer beluisterden we de afgelopen zeven jaren meerdere wensen: het wettelijk borgen van het recht op onderwijs van kinderen van vrijgestelde ouders en preventie van excessen die een vrijstelling als dekmantel gebruiken. Kiest men ervoor dit wettelijk te regelen, dan moeten het grondwettelijk kader van vrijheid van onderwijs en vrijheid van godsdienst en de eigen verantwoordelijkheid van ouders voor het organiseren en geven van dat onderwijs als uitgangspunt worden genomen. Dat zien we niet terug in het concept-wetsvoorstel (juni 2020). TOV stelt daarom opnieuw een sluitende wettelijke definitie van thuisonderwijs voor.

Als thuisonderwijs helder gedefinieerd is, is ook duidelijk wat géén thuisonderwijs is, maar een overtreding van in elk geval de Leerplichtwet (informele scholen) en in sommige situaties ook van andere wetten. Die overtredingen zijn al strafbaar. Een wettelijke definitie van thuisonderwijs heeft de potentie om veel zorgen bij de Tweede Kamer weg te nemen. De gevoelde noodzaak om thuisonderwijs aan een groot aantal wettelijk vastgelegde restricties te onderwerpen vervalt daardoor.

Als thuisonderwijs helder gedefinieerd is, liggen niet alleen de plichten van ouders vast, maar ook hun rechten. Het Nederlands onderwijsstelsel is gebaseerd op het principe van autonome schoolbesturen die verantwoordelijk zijn voor het onderwijs³. Bij thuisonderwijs zijn de ouders verantwoordelijk voor het onderwijs. Zij moeten er expliciet – wettelijk – van verzekerd zijn dat zij hiervoor de grondwettelijke ruimte krijgen en minstens dezelfde autonomie als schoolbesturen. De vrijheid van onderwijs is immers een afweerrecht? Alleen dan is de rechtsbescherming van ouders in hun positie als thuisonderwijzer voldoende geborgd.

De omschrijving van onderwijsvrijheid door de Nationale Ombudsman (2009, bijlage 2) en de artikelen 31a WPO en artikel 32e WVO zijn daarom voor TOV het uitgangspunt. Deze artikelen zijn in de wet opgenomen, omdat in de praktijk onduidelijkheid ontstond over de vrijheid en zeggenschap van de leraar bij het geven van onderwijs. De artikelen zijn onder meer een uitwerking van de vrijheid van inrichting binnen de vrijheid van onderwijs. Uitgaande van artikel 23 Grondwet liggen daarin basale principes vast ten aanzien van onder meer de beslissingsbevoegdheid (de zeggenschap) van degene die het onderwijs geeft.

In de definitie op pagina 7 vindt u de term ‘erkende vereniging’. Vereniging Thuisonderwijsverbond (TOV) staat daarvoor model. Ze neemt vanaf haar oprichting duidelijke standpunten in over thuisonderwijs (bijlage 3). Deze principes zijn leidend voor de kwaliteitsborgingscyclus die steeds verder wordt ontwikkeld binnen de vereniging.

De kwaliteitsborging is vastgelegd in het huishoudelijk reglement. In bijlage 4 vindt u de relevante delen van het reglement van TOV. Sinds de oprichting van de vereniging (2015) zijn deze punten voortvarend opgepakt. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit geen blauwdruk is voor een wettelijke kwaliteitsborgingscyclus. Het is voor een goede borging niet nodig en niet wenselijk alle elementen op te nemen in een wettelijke verplichting. De eigen verantwoordelijkheid van ouders en de proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid moeten vooropstaan.

In hoofdstuk 2 werken we de positie van een erkende vereniging verder uit.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/documenten/kamerstukken/2019/01/16/kamerbrief-over-de-versterking-van-de-leraar>

Hoofdstuk 2

Een plaats voor erkende verenigingen bij toezicht

2.1 Buffer tussen gezin en oprukkende overheid

Vereniging Thuisonderwijsverbond stelt voor het toezicht zo te organiseren dat:

1. het recht op onderwijs voor het kind is geborgd,
2. de bestaande vrijheid van onderwijs van de ouders niet wordt ingeperkt en
3. het toezicht zich richt op de eigen verantwoordelijkheid van de ouders voor de onderwijskwaliteit en zich rekenschap geeft van hun autonome beslissingsbevoegdheid ten aanzien van dat onderwijs.

Deze insteek is gebaseerd op de Nederlandse Grondwet en sluit aan bij de organisatie van het Nederlands onderwijsstelsel.

Bovengenoemde uitgangspunten zien we niet terug in het concept-wetsvoorstel (juni 2020), integendeel (zie deel 1 van onze zienswijze). Er is volkomen uit het oog verloren dat onderwijsvrijheid een afweerrecht is. De denkrant in het concept-wetsvoorstel is zeer zorgelijk en vereniging Thuisonderwijsverbond en haar achterban achten grondige wijzigingen onontbeerlijk om gezinnen te beschermen tegen overmatige overheidsbemoeienis.

2.2 Toezichtslast in verhouding tot eigen inzet

Erkende verenigingen kunnen die bescherming bieden. Het introduceren van erkende verenigingen schept de mogelijkheid om zowel de unieke positie van het gezin bij deze onderwijsvorm te beschermen als tegemoet te komen aan de wensen van de Tweede Kamer. Door middel van de erkende verenigingen is de feitelijke kwaliteitsborging goed geregeld, kwantificeerbaar én daardoor gemakkelijk te controleren.

De omvang van het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs hangt af van de mate van eigen inzet van de ouders:

- a. lidmaatschap van en actieve deelname aan een erkende vereniging. Het toezicht door de inspectie verloopt primair via de vereniging, zoals het toezicht op het schoolonderwijs nu via de besturen loopt (zie 4.1 en 4.2).
- b. naast -niet in plaats van- erkende verenigingen kan ook de mogelijkheid van een Keurmerk Thuisonderwijs⁴ of internationale accreditatie geboden worden. Wij werken dat hier niet verder uit, maar geven beide wel een plaats binnen de kwaliteitsborging van de vereniging.
- c. als geen a of b, dan rechtstreeks toezicht door de inspectie middels een vierjaarlijks onderwijsplan, een vierjaarlijks gesprek en een jaarlijkse vragenlijst.

⁴ De gemeente Rotterdam volhardt in haar onjuiste, onwettelijke eisen bij de vrijstelling art 5 onder b LPW, zie deel 1 van onze zienswijze. Een lichtpuntje daarbij is dat het Keurmerk Thuisonderwijs sinds 2020 als alternatief dient voor het door de gemeente ten onrechte geëiste onderwijsgesprek met de ouders.

2.3 Erkende verenigingen en toezicht

Ons voorstel ziet er als volgt uit (afbeelding 1 en 2):

- 1. Het ministerie erkent verenigingen** op basis van een objectief criterium: de vereniging heeft als statutair vastgelegd doel en/of middel het borgen van het recht op onderwijs van de kinderen door het bieden van een kwaliteitsborgingscyclus aan de ouders.
- 2. De erkende verenigingen verstrekken leden een bewijs van kwaliteitsborging. Zij waarborgen de onafhankelijkheid hiervan. Ouders die hun kennisgeving voor het eerst indienen, verklaren dat zij zullen gaan deelnemen aan de kwaliteitsborgingscyclus. Zij ontvangen een bewijs van inschrijving.** Een gezin ontvangt jaarlijks een bewijs van kwaliteitsborging als ten minste door één van de ouders voldaan is aan de voorwaarde: voldoende deelname aan één van de elementen van de kwaliteitsborgingscyclus. Onderdeel van de kwaliteitsborgingscyclus kunnen zijn een peer-reviewed onderwijsplan (collegiale toetsing vooraf), een portfolio (collegiale toetsing achteraf), deelname aan intervisierondes en dergelijke.
Een peer-reviewed onderwijsplan of portfolio heeft een tweeledig effect. Zowel de ouders die het geschreven of samengesteld hebben als de ouders die het voor hen collegiaal toetsen leren van dit denkproces. Het proces van peer-review is daarom zelf onderdeel van de kwaliteitsborgingscyclus.
Het onderwijsplan beslaat een periode van vier jaren⁵. Ouders zouden in plaats van het peer-reviewed onderwijsplan kunnen kiezen voor het Keurmerk Thuisonderwijs of internationale accreditatie. Aan beide zijn kosten verbonden. Deze twee mogelijkheden kunnen daarom niet verplicht gesteld worden.
Een peer-reviewed portfolio is retrospectief. Het geeft een goed overzicht van het onderwijs dat gegeven is en vormt daardoor het uitgangspunt om vooruit te kijken. Een portfolio sluit goed aan bij de thuisonderwijspraktijk en biedt meer mogelijkheden om door te praten over knelpunten en kwaliteitsverbetering dan een onderwijsplan.
Daarnaast bieden een peer-reviewed onderwijsplan of portfolio, het Keurmerk en de accreditatie een gedegen bescherming van de privacy van het gezin (ouders en kind(eren)).
- 3. Ouders sturen dit bewijs aan de inspectie nadat de vrijstelling van rechtswege tot stand is gekomen, maar voor 1 augustus van het lopende jaar⁶. Ouders die hun kennisgeving voor het eerst hebben ingediend, overleggen hun inschrijvingsbewijs.** Deze werkwijze eerbiedigt de onderwijsvrijheid en de daarbij horende volgorde 'starten, dan toezicht', in lijn met artikel 5 WPO en artikel 54 WVO.
- 4. Ouders die geen lid (willen) zijn van een vereniging⁷ zenden de inspectie hun onderwijsplan of de vragenlijst.** Dit onderwijsplan beschrijft ten aanzien van het onderwijs ten hoogste datgene wat van B3-scholen wordt gevraagd: het onderwijsaspect als bedoeld in artikel 8, derde lid WPO en artikel 17 WVO. B3-scholen moeten aantonen dat zij ten minste één bevoegde onderwijzer hebben, maar dit kan van ouders niet worden gevraagd. In plaats daarvan geven zij in het onderwijsplan aan hoe zij de kwaliteit van het onderwijs borgen. Verdere informatie ten behoeve van de risicoanalyse verzamelt de inspectie op vergelijkbare wijze als bij een B3-school: als de ouders al eerder een onderwijsplan hebben ingediend,

⁵ Eventueel kan ook aangesloten worden bij de frequentie van het Keurmerk Thuisonderwijs: drie jaren.

⁶ Een vergelijkbare procedure zou daarnaast kunnen gelden voor ouders die geen lid wensen te zijn van een vereniging, maar de kwaliteit van het onderwijs borgen via een Keurmerk Thuisonderwijs of een internationale accreditatie.

⁷ Of niet beschikken over een Keurmerk Thuisonderwijs of een internationale accreditatie

stuurt zij hen tijdig een vragenlijst. Waar aan de orde maakt ze een afspraak voor een eerste gesprek en vervolgens elke vier jaren voor een nieuw gesprek. Het onderwijsplan en de gesprekken hebben betrekking op het onderwijs van alle kinderen waarvoor de ouders op dat moment zijn vrijgesteld van de inschrijvingsplicht. Het onderwijsplan bestaat uit een gezamenlijk deel en zo nodig een deel voor elk van de kinderen. Deze werkwijze komt overeen met het risicogericht toezicht op ander niet-bekostigd onderwijs (B3-scholen).

De thuisonderwijsverenigingen worden vanuit hun expertise betrokken bij het opstellen van de vragenlijsten voor thuisonderwijsouders die geen lid (willen) zijn.

- 5. Bij de jaarlijkse risicoanalyse gaat de inspectie na of ouders beschikken over het bewijs genoemd onder 2.** Beschikken zij hierover, dan is de basiskwaliteit van het onderwijs naar het oordeel van de inspectie gewaarborgd. De inspectie stelt zich door gesprekken met het bestuur van een erkende vereniging op de hoogte van de kwaliteitsborgingscyclus waaraan ouders deelnemen.

Beschikken ouders niet over een dergelijk bewijs, dan gaat de inspectie na of ze beschikt over het onderwijsplan en of de vragenlijst tijdig is ingediend. Zij volgt zo nodig de procedure voor het start- of vierjaarlijks gesprek. Beschikt ze niet over de nodige documenten, dan stelt ze nader onderzoek in.

Het concept-wetsvoorstel introduceert nieuwe taken voor de leerplichtambtenaar die zich niet verhouden met het karakter van de vrijstellingsregeling (zie deel 1 van onze reactie). De vrijstelling ontstaat van rechtswege en het toezicht op het onderwijs is de taak van de inspectie. Daarom biedt het de achterban van vereniging Thuisonderwijsverbond meer rechtszekerheid en -bescherming als de communicatie over het onderwijs uitsluitend via de inspectie verloopt.

De rol van de leerplichtambtenaar blijft beperkt tot de wettelijke administratieve rol: kennisgeving in ontvangst nemen, checken op de wettelijke vormvereisten - zoals letterlijk en uitsluitend vermeld in artikel 6 en 8 van de Leerplichtwet - en de registratie in het Register Onderwijsdeelnemers. Daaraan zou uitsluitend kunnen worden toegevoegd dat de leerplichtambtenaar tegelijk met de registratie in het register Onderwijsdeelnemers de inspectie op de hoogte stelt van de vrijstelling door de hoogst noodzakelijke, in de wet genoemde persoonsgegevens te melden. Voor de gezinnen zou het echter veiliger zijn als de taken van gemeente en inspectie strikt gescheiden blijven door deze melding niet door de gemeente, maar door DUO aan de Inspectie te laten zenden. Dit is de route voor B3-scholen. Pas als een negatief oordeel over het onderwijs in rechte is komen vast te staan⁸, meldt de inspectie dit aan de leerplichtambtenaar. Eerst dan is deze gerechtigd te handelen op basis van artikel 22 Leerplichtwet.

NB.

Dit is ten aanzien van de rol van de leerplichtambtenaar géén nieuwe gang van zaken bij de vrijstelling op basis van artikel 5, aanhef en onder b, LPW. Het is de wettelijke procedure zoals deze vastligt in de huidige Leerplichtwet 1969. Het concept-wetsvoorstel poogt deze procedure te doorkruizen, een juridische onmogelijkheid met het oog op de vrijstelling van rechtswege die haar grond vindt in de vrijheid van godsdienst. Dit hebben we in deel 1 van onze zienswijze toegelicht.

Bovenstaand voorstel heeft enkele aspecten die nader ingevuld moeten worden, dat zal in samenspraak met andere partijen moeten gebeuren.

⁸ Dat is: als de ouders de gelegenheid hebben gehad tot herstel én tot het doorlopen van de bezwaar- en beroepsprocedure en deze voor hen een negatieve uitkomst had.

Proces thuisonderwijs na vrijstelling van rechtswege

Actoren	Opdracht/taak	Verplichting
Verenigingen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Geven voorlichting over wettelijke rechten en plichten 2. Bieden leden een kwaliteitsborgingscyclus 3. Verstrekken bewijzen van deelname aan leden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voldoen aan de eisen voor erkende verenigingen 2. Bieden leden een kwaliteitsborgingscyclus 3. Borgen onafhankelijkheid van het verstrekken van bewijzen aan leden
Ouders	<ol style="list-style-type: none"> 1. Informeren zich bij gewetensbezwaar over hun wettelijke rechten en plichten 2. Maken een keuze tussen de twee of drie toezichttrajecten 3. Handelen naar hun keuze (inschrijving bij erkende vereniging en start deelname kwaliteitsborgingscyclus, aanvragen Keurmerk/accreditatie of voorbereiding traject via inspectie) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Indien ouders in het bezit zijn van een bewijs van een erkende vereniging, een Keurmerk Thuisonderwijs of internationale accreditatie zenden zij deze na hun kennisgeving en voor 1 augustus naar de Inspectie 2. Kiezen ouders voor rechtstreeks toezicht, dan zenden zij hun onderwijsplan of vragenlijst aan de inspectie
Leerplicht	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neemt kennis van het beroep op vrijstelling 2. Beschouwt de vrijstelling als van rechtswege tot stand gekomen totdat het tegendeel blijkt uit een mededeling van de inspectie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Geeft de vrijstelling en bijbehorende gegevens door aan de Minister/DUO (register Onderwijsdeelnemers) 2. Is het oordeel van de inspectie negatief en in rechte komen vast te staan, dan geeft hij dit door aan de Minister en volgt eerst dan de procedure van artikel 22 Leerplichtwet

Afbeelding 1: stappen thuisonderwijs na vrijstelling van rechtswege

Proces thuisonderwijs na vrijstelling - vervolg

Actoren	Opdracht/taak	Verplichting
Ministerie/DUO	Verstrekt ten aanzien van de leerplicht wettelijk correcte en volledige informatie over rechten en plichten van gewetensbezwaarde ouders	Registreert vrijstelling in het register Onderwijsdeelnemers en past dit bij wijzigingen aan.
Inspectie	Houdt toezicht op de basiskwaliteit van het onderwijs	Onderzoekt of ouders beschikken over een bewijs van deelname aan kwaliteitsborging, een bewijs van inschrijving (na eerste kennisgeving), een Keurmerk Thuiswonderwijs of een internationale accreditatie
		<p>1. Beschikken ouders daarover dan is de basiskwaliteit van het onderwijs geborgd</p> <p>2. De inspectie koppelt uitsluitend terug naar Leerplicht bij een negatief oordeel dat in rechte vaststaat</p>
		<p>1. Beschikken ouders daar niet over dan vervolgt de inspectie de risicoanalyse en stelt zo nodig nader onderzoek in</p> <p>2. Het oordeel op basis van het nader onderzoek koppelt de inspectie uitsluitend terug naar Leerplicht bij een negatief oordeel dat in rechte vaststaat</p>

Afbeelding 1-vervolg: stappen thuisonderwijs na vrijstelling van rechtswege

Naar erkende verenigingen bij toezicht

Afbeelding 2: stappen en aandachtspunten bij uitwerking rol erkende verenigingen bij toezicht

Hoofdstuk 3 Meerwaarde en nadelen erkende verenigingen

Hoofdstuk 1 en 2 presenteren onze voorstellen kort en overzichtelijk. Hierna volgt een verdere uitwerking en/of onderbouwing.

3.1 Meerwaarde erkende verenigingen

Het introduceren van erkende verenigingen schept de mogelijkheid om zowel de unieke positie van het gezin bij deze vorm van niet-bekostigd onderwijs te beschermen als tegemoet te komen aan wensen van de Tweede Kamer.

3.1.1 Kwaliteitsborging versus papieren exercitie

De in- en uitvoering van het beleid zoals verwoord in het concept-wetsvoorstel blijft een punt van zorg. Vereniging Thuisonderwijsverbond kan er daarom niet achterstaan. Een jaarlijks onderwijsplan is een onevenredige administratieve belasting die niet nodig is voor het garanderen van een basiskwaliteit van onderwijs. Het is een papieren exercitie die de kwaliteit van het onderwijs niet per definitie ten goede komt. De noodzakelijke langetermijnvisie ontbreekt en het is een ondoelmatige verplichting op een onlogisch moment in het onderwijsjaar. In hoofdstuk 2 presenteren we betere én kwantificeerbare mogelijkheden om de kwaliteit te borgen.

Echter, in het concept-wetsvoorstel is het jaarlijks insturen van een onderwijsplan een voorwaarde⁹. De vrijstelling blijft bestaan zolang er onderwijs gegeven wordt (artikel 15f, eerste lid, wetsvoorstel). Onduidelijk is wat er, als ouders vrijgesteld zijn, jaarlijks gebeurt na het insturen van het onderwijsplan. Gezien de voorwaarde in artikel 15f.1 gaan we ervanuit dat in een periode van slechts enkele weken alle onderwijsplannen beoordeeld worden zodat de status van het onderwijs duidelijk is. Het wetsvoorstel verduidelijkt niet hoe de inspectie deze risicoanalyse zal vormgeven bij thuisonderwijs.

Als het jaarlijks afvinken van (bepaalde onderdelen van) een onderwijsplan gaat prevaleren boven het lezen van het plan, moet men zich afvragen hoe redelijk en proportioneel het is om van ouders een jaarlijks onderwijsplan te vragen. Bij het bekostigd en niet-bekostigd onderwijs is slechts sprake van een vierjaarlijks onderwijsplan en voor de B3-scholen kent het maar één verplicht onderdeel.

Lidmaatschap van erkende verenigingen en actieve deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus garanderen veel directer een basiskwaliteit van onderwijs en dragen er aan bij dat de inzet van ouders in het kader van een wettelijke regeling daadwerkelijk vrucht draagt voor dat onderwijs. Bovendien is die deelname kwantificeerbaar, in tegenstelling tot het vage begrip pedagogisch-didactische bekwaamheid.

Het schrijven van een jaarlijks onderwijsplan voor het eigen gezin is niet de kwaliteitsborging zelf. Het is een studeerkamerbezigheid, terwijl juist de interactie met ervaren thuisonderwijzers zorgt voor groei in bekwaamheid en een scherpe blik op de eigen onderwijspraktijk. Een langetermijnvisie (drie à vier jaren) en deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus dragen veel directer bij aan de kwaliteit van het onderwijs.

Daarnaast kan het simpelweg afvinken door de inspectie ook een averechts effect hebben op juist dat deel van de mensen die men wil ontmoedigen, de kwaadwillenden. Als de 'pakkans' laag is

⁹ Dat dit zich niet verhoudt met voor de vrijstelling van rechtswege onderbouwen we in deel 1 van onze zienswijze.

doordat het een gok wordt of het onderwijsplan gelezen wordt of niet, kan men zich er ook met een Jantje-van-Leiden vanaf maken of niet-authentieke plannen inleveren en in een herstelopdracht alsnog voorzien in een fatsoenlijk plan. Daar zijn de kinderen en de welwillende ouders niet mee gediend. Hun belangen worden beter behartigd binnen de erkende vereniging.

De inrichting van toezicht met erkende verenigingen maakt het mogelijk dat ouders op een logisch moment beschikken over het vereiste bewijs van deelname en niet gedwongen worden om op een volstrekt onlogisch moment¹⁰ een onderwijsplan voor het nieuwe onderwijsjaar te schrijven. Zij behouden dan ook de vrijheid om de voortgang van het onderwijs bij te houden op een manier die aansluit bij hun gezin, hetzij via een onderwijsplan, hetzij via een portfolio of nog op een andere wijze. Er zijn diverse mogelijkheden die de kwaliteit van het onderwijs zelf beslist niet ondermijnen en tegelijkertijd de ouders niet dwingen in een administratief keurslijf.

3.1.2 Aansluiten bij ten hoogste het niet-bekostigd onderwijs (B3-scholen)

De inzet van erkende verenigingen sluit beter aan bij deze vorm van niet-bekostigd onderwijs. Het maakt het mogelijk dat ouders het onderwijstraject vormgeven op een manier die past bij de verantwoordelijkheid die zij op zich genomen hebben. Het houdt de administratieve werkzaamheden bij het thuisonderwijs beheersbaar en stelt ouders in staat zich te verantwoorden op een wijze die het onderwijs en dus de kinderen ten goede komt.

Het concept-wetsvoorstel legt ouders verplichtingen op die veel verder gaan dan de verplichtingen die opgelegd worden aan B3-scholen. Het is bovendien de vraag of de eisen die gesteld worden aan B3-scholen al niet te ver gaan voor ouders die het onderwijs voor hun eigen kinderen organiseren.

Voor de B3-scholen is burgerschap het enige verplichte onderdeel van het schoolplan. B3-scholen zijn daarnaast verplicht ten minste één bevoegde leerkracht te hebben. Het onderwijs moet aantoonbaar -maar niet in de vorm van een onderwijsplan - aandacht hebben voor met name genoemde onderwijsgebieden. Zij moeten bij hun onderwijsbeslissingen de referentieniveaus voor taal en rekenen aanhouden, maar hoeven de manier waarop niet vast te leggen in een onderwijsplan. Zij zijn evenmin verplicht toetsen af te nemen. Ook de eindtoets is geen verplichting voor het particulier onderwijs.

Blijkens artikel 5 WPO en artikel 54 WVO gaat bij B3-scholen de oprichting/feitelijke start ('het geven van onderwijs is vrij') vooraf aan de beoordeling door de inspectie ('behoudens toezicht')¹¹. Deze lijn moet worden vastgehouden als het om vrijgestelde ouders gaat. Het moment van feitelijke start is voor vrijgestelde ouders de dag waarop zij voor het eerst hun kennisgeving indienen. Daarna kunnen eventuele procedures ten aanzien van toezicht pas gaan lopen.

Erkende verenigingen sluiten hierbij aan en bieden ouders de mogelijkheid van aspirant-lidmaatschap dat na het indienen van de kennisgeving direct wordt omgezet in een volwaardig lidmaatschap. Ouders kunnen met hun bewijs van inschrijving van een erkende vereniging aantonen

¹⁰ Als het onderwijsplan voor 1 mei ingeleverd moet worden, zal een ouder daar doorgaans al half maart mee moeten starten. Dit sluit niet aan bij een normaal ritme van het onderwijsjaar: onderwijs geven van september tot en met juni en dan evalueren en plannen in de zomer, voor de aanvang van het nieuwe onderwijsjaar. Zo'n timing legt bovendien aanzienlijk beslag op de tijd die ouders in die fase van het onderwijsjaar nodig hebben voor de dagelijkse voorbereiding en evaluatie.

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/particuliere-school-oprichten>: "Wilt u een particuliere school in het basisonderwijs of voortgezet onderwijs laten erkennen? Meld de oprichting binnen 4 weken na de feitelijke start van de school aan de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)."

dat zij gaan deelnemen aan de kwaliteitsborgingscyclus en zullen daarna, zolang zij in voldoende mate deelnemen, jaarlijks hun bewijs van deelname ontvangen.

De leerplichtambtenaar heeft geen taak jegens de oprichters van B3-scholen en in de communicatie daarover met de inspectie. Gezien de gang van zaken in de afgelopen jaren (zie deel 1 van onze zienswijze) achten wij het van groot belang dat die scheiding van taken tussen inspectie en gemeente strikt gehandhaafd blijft. Daar waar ouders een verplichting wordt opgelegd ten aanzien van toezicht op het onderwijs, moet sprake zijn van rechtstreekse communicatie van ouders aan de inspectie, zo nodig via DUO. Vereniging Thuisonderwijsverbond pleit er ook voor om het indienen van de kennisgeving rechtstreeks via DUO te laten verlopen, zonder tussenkomst van de leerplichtambtenaar, zodat ouders ervan verzekerd zijn dat hun kennisgeving op een wettelijk correcte wijze wordt verwerkt. DUO neemt de kennisgeving dan in ontvangst en registreert de vrijstelling in het register Onderwijsdeelnemers en stelt de inspectie en de gemeente ervan op de hoogte.

3.1.3 Bescherming ouders en kinderen

Het feit dat Nederland een rechtsstaat is, houdt niet alleen in dat burgers tegen elkaar beschermd worden, maar ook dat burgers tegen de overheid beschermd worden. **Waar we dus het recht op onderwijs voor kinderen willen borgen, moet tevens gegarandeerd zijn dat zowel de ouders als de kinderen worden beschermd tegen machtsmisbruik door de overheid.** Het legaliteitsbeginsel vereist dat er een wettelijke grondslag is voor overheidshandelen. Het legaliteitsbeginsel vereist echter ook dat als de Grondwet of de bestaande Nederlandse wet grenzen stellen aan de invloed van de overheid er niet via omwegen alsnog grondslagen worden gecreëerd.

Bij het ontwerpen van wettelijke voorschriften voor het borgen van zowel het recht op onderwijs van het kind als de vrijheid van onderwijs van de ouders zal het wettelijk gezag van de ouders als uitgangspunt genomen moeten worden. Daarmee is in de eerste plaats het kind gediend, omdat dit garandeert dat het kind in een veilige omgeving kan opgroeien.

Het concept-wetsvoorstel (juni 2020) neemt het wettelijke gezag van de ouders en de bescherming van burgers (kinderen én ouders) tegen de overheid niet nadrukkelijk als uitgangspunt. Het lijkt veeleer uit te gaan van vooroordelen. We voelen één en al wantrouwen: wantrouwen ten aanzien van de richtingbezwaren, wantrouwen ten aanzien van het onderwijs en zelfs wantrouwen ten aanzien van andere ouderlijke taken die in het kader van onderwijs niet voor inspectie in aanmerking komen. Toch stuurt het wetsvoorstel daar wel nadrukkelijk op aan door actief gelegenheden te creëren waardoor de leerplichtambtenaar de mogelijkheid krijgt een 'signaleringsfunctie' ten opzichte van het gezin uit te oefenen.

Hier wordt de grens van 'toezicht op het onderwijs' overschreden onder het mom van 'zicht op een veilig leerklimaat'. De scheiding van taken tussen gemeente (handhaving Leerplichtwet) en inspectie (toezicht onderwijs) wordt niet geëerbiedigd.

Een wettelijke regeling moet grenzen stellen aan het overheidshandelen. Alleen dan worden zowel de ouders als hun kinderen afdoende beschermd. Erkende verenigingen bieden bij uitstek de bescherming die ouders en kinderen nodig hebben. Verenigingen kunnen alleen functioneren als de leden (=de ouders) hun verantwoordelijkheid nemen en dat gegeven maakt deel uit van het kwaliteitsborgingsmechanisme. Toezicht door de inspectie is daarbij een sluitstuk voor ouders die zelf verantwoordelijkheid nemen, geen zeer hoog opgeworpen drempel, zoals in het onderhavige wetsvoorstel. Dit geeft gestalte aan het afweerrecht vrijheid van onderwijs.

3.1.4 Aansluiten bij de hedendaagse werkelijkheid

De overheid heeft de eerste leerplichtwet (1900) ontworpen, omdat een deel van de ouders aan het einde van negentiende eeuw de plicht ten aanzien van het onderwijs onvoldoende serieus nam. Deze wet zag thuisonderwijs nadrukkelijk als het wél voldoen aan ouderlijke verplichtingen en had daarom een afzonderlijk vrijstelling wegens ‘voldoende huisonderwijs’.

We zijn inmiddels honderdtwintig jaren verder. Kinderarbeid is in Nederland geen issue meer en er is nu sprake van een omgekeerde situatie: de meeste ouders nemen hun verantwoordelijkheid voor het onderwijs heel serieus. Ook bij de vrijstelling 5 onder b LPW, waaraan tot op heden geen verplichting tot onderwijs is verbonden, onderkennen ouders hun plicht en onderwijzen hun kinderen zelf.

Waar ouders hun plicht verstaan, moet hun recht om hieraan uitvoering te geven bij het ontwerpen van een nieuwe wettelijke regeling worden geëerbiedigd. Dat recht moet centraal staan, ook als onderscheid gemaakt moet worden tussen degenen die hun plicht betrachten en degenen die hun plicht verzaken. Een goede kwaliteit van het onderwijs wordt geborgd door het lidmaatschap van een erkende vereniging.

Het vergroot de rechtszekerheid van ouders, omdat de vrijstellingsregeling niet de facto afgeschaft wordt en zij betere garanties hebben dat de erkenning van hun thuisonderwijs is gebaseerd op een objectieve, kwantificeerbare en werkbare maatstaf, namelijk: het al dan niet in bezit zijn van een bewijs van kwaliteitsborging dat staat voor voldoende deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus.

3.1.5 Contextinformatie extremisme

Door het erkennen van verenigingen wordt de mogelijkheid geschapen om ook bij thuisonderwijs te beschikken over contextinformatie¹² die gewenst is bij de bestrijding van extremisme. De memorie van toelichting laat zich hierover met geen woord meer uit, maar zowel de roep om meer toezicht als het beleid in Rotterdam werden hierdoor geïnspireerd. Ook zien we in de uitwerking van het wetsvoorstel duidelijk elementen die onnodig belemmerend zijn voor ouders die al kwalitatief goed thuisonderwijs geven. Geen van die maatregelen kunnen worden aangemerkt als daadwerkelijk cruciaal voor de kwaliteit van het onderwijs. Ze zijn alleen nodig als men wil voorkomen dat de vrijstelling gebruikt wordt door bepaalde bevolkingsgroepen: het ‘onderwijshuisarrest’ dat slechts incidenteel mag worden onderbroken voor excursies of groepsactiviteiten, het trachten te voorkomen dat kinderen buitenslands gaan, de stapeling van taaleisen¹³, voertaal Nederlands (slechts een uitzondering van 15% voor enkele andere talen), geen mogelijkheid voor 90% Engelstalig onderwijs. Eisen die treden in de grondwettelijke vrijheid van inrichting (de keuze van leermiddelen) en gericht zijn op andere doelen dan kwalitatief goed onderwijs.

Extremisme wordt in de Nationale Contraterrorismestrategie omschreven als ‘het fenomeen waarbij personen of groepen vanuit ideologisch motief bereid zijn in ernstige mate de wet te overtreden of activiteiten te verrichten die de democratische rechtsorde ondermijnen’. Door de aard van het toezicht zal het voor de inspectie niet mogelijk zijn om dergelijke ontwikkelingen te onderkennen. De door ons gewraakte toevoeging van de leerplichtambtenaar aan het toezicht biedt op dat punt ook geen enkele zekerheid. Zonder erkende verenigingen is er zeker geen zicht op. Door ervoor te zorgen dat zij kennis in huis hebben om zorgwekkend gedrag en radicalisering tijdig te signaleren, kunnen zij

¹² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/terrorisme-en-nationale-veiligheid/documenten/rapporten/2016/07/11/tk-bijlage-nationale-contraterrorismestrategie-2016-2020>

¹³ ouder B2/3F, kind taaltoets op 6-, 9- en 12-jarige leeftijd (i.t.t. de B3-scholen)

deel uitmaken van de brede, multidisciplinaire aanpak die de Nationale Contraterrorismestrategie voorstaat.

3.2 Nadelen erkende verenigingen

3.2.1 De slager die zijn eigen vlees keurt?

Een nadeel dat wel genoemd wordt, is 'de slager die zijn eigen vlees keurt'. Dit argument snijdt geen hout. Het keuren van het vlees is een onmisbaar aspect van het vakmanschap van de slager. Ook in de slagerijbranche is sprake van slagerijketens met eigen kwaliteitsstandaarden en toetsing vanuit de Vereniging van Keurslagers. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit hanteert hierbij systeemtoezicht (naar analogie van het door ons voorgestelde stelseltoezicht, zie 4.2) wat resulteert in een lagere toezichtslast voor de bedrijven die zich op eigen initiatief aansluiten bij een kwaliteits(borgings)systeem. Uitgangspunt is de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemer voor het leveren van een veilig product van hoge kwaliteit.¹⁴ Dat geldt niet alleen voor slagers. Dergelijke organisaties zijn talrijk in het maatschappelijk middenkader. Het lidmaatschap van vereniging Thuisonderwijsverbond is net zo min vrijblijvend (bijlage 6) als het lidmaatschap van dit soort organisaties. Waar het ouders aangaat, moet een wettelijke regeling uitgaan van minimaal hetzelfde vertrouwen als dit soort vakorganisaties genieten.

3.2.2 Geen sanctiemogelijkheden?

Erkende verenigingen kennen ten minste twee sancties. De eerste sanctiemogelijkheid is dat een lid geroyeerd wordt. De statuten voorzien in de mogelijkheid leden te royeren wanneer redelijkerwijs van de vereniging niet gevegd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren of wanneer een lid de vereniging op onredelijke wijze benadeelt. Houdt een lid zich bij voortdurend niet aan de afgelegde verklaring, neemt een lid geen deel aan verenigingsactiviteiten, baat geboden ondersteuning niet en treedt er geen verbetering op, dan vormt de opstelling van dat lid een bedreiging voor de reputatie van de andere leden en de vereniging zelf en kan de vereniging overgaan tot royement van dat lid.

De tweede sanctie is dat de erkenning van de vereniging kan worden ingetrokken. Dat benadeelt alle leden in sterke mate. Juist dat mechanisme stimuleert een trouwe uitvoering van de taken die de vereniging op zich genomen heeft en stimuleert de leden om nauwlettend toe te zien op het beleid van de eigen vereniging. Leden werken samen op basis van vertrouwen.

3.2.3 De lange arm van de inspectie?

Het nadeel van het werken met erkende verenigingen is dat bij ouders de indruk kan ontstaan dat het (uit hun midden gekozen) bestuur van de vereniging onder één hoedje zal spelen met de inspectie en gaandeweg strengere eisen gaat hanteren. Door heldere communicatie en een duidelijk onderzoekskader kan deze vrees bij ouders weggenomen worden. De persoonlijke integriteit van zowel de bestuurders als de inspecteurs is hierbij cruciaal. Leden beschikken via de Algemene Ledenvergadering over machtsmiddelen om invloed uit te oefenen op het beleid en het vertrouwen op te zeggen in bestuurders. Ook hierdoor spelen leden een sleutelrol bij de bewaking van de onderwijskwaliteit. Het is aan de verenigingen om hun leden daarvan te overtuigen.

¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2015/10/16/toezichtkader-nvwa>, pagina 7

Hoofdstuk 4 Achtergronden bij onze voorstellen

4.1 Bestuursgericht toezicht

Het toezicht van de inspectie is sinds 1 augustus 2017 bestuursgericht; de school is niet langer het eerste aangrijpingspunt. Voor het realiseren van deze transitie waren twee vereisten¹⁵:

1. een doorlopende leerlijn voor het onderwijs zelf en
2. verdere ontwikkeling van een continue verbetercultuur binnen het onderwijs.

Bij de leden van vereniging Thuisonderwijsverbond staan beide punten helder op het netvlies. Ze zijn in 2015 door het oprichtend bestuur vastgelegd in de statutaire doelen en middelen (bijlage 5) en vormen mede het bestaansrecht van onze vereniging. Als ouders lid worden, ondertekenen ze een verklaring (zie bijlage 6), een niet-onderhandelbare voorwaarde voor het lidmaatschap.

Bij deze nieuwe wijze van toezicht zijn de taken van de inspectie: (1) het waarborgen van de basiskwaliteit en (2) 'stimuleren tot beter'. Bij thuisonderwijs zal het waarborgen van een basiskwaliteit de belangrijkste taak van de inspectie zijn. De expertise die noodzakelijk is voor het 'stimuleren tot beter' berust bij de ouders zelf. Deze taak moet daarom worden ondergebracht bij de erkende verenigingen. Dit doet ook recht aan het wezenlijke verschil tussen de wettelijke positie van ouders en die van scholen/besturen.

Bij het bestuursgericht toezicht constateert de inspectie in de meeste gevallen een verband tussen het oordeel op bestuursniveau en dat op schoolniveau: als de kwaliteitszorg op bestuursniveau voldoende functioneert, is de kwaliteit op scholen ook in orde (pg. 13, tweede gedachtestreepje)¹⁵.

In de oprichtingsfase van TOV (2015) is al aandacht besteed aan dit verband, ruim voor de inspectie overgang op bestuursgericht onderzoek. De wijze waarop het bestuur van de vereniging de kwaliteitsborging organiseert en garandeert, zal representatief zijn voor de mate waarin leden hun onderwijsstaak serieus nemen, de kwaliteit van het onderwijs bewaken en waar nodig verbeteren.

4.2 Stelseltoezicht

Ons voorstel om te werken met erkende verenigingen schept dus een toezicht op stelselniveau met kwaliteitsborging als uitgangspunt. Het voorziet in regelmatige gesprekken met de besturen van erkende verenigingen. Doordat de inspectie op de hoogte is van de kwaliteitsborgingscyclus en het bestuur hierop bevraagt, ontstaat een scherper beeld van de kwaliteitsborging bij een veel groter deel van de vrijgestelde ouders dan bij een globale beoordeling van individuele jaarplannen. Verwijzingen in een onderwijsplan naar voor de inspectie onbekende bronnen van kwaliteitsborging houden het gevaar in dat de inspanningen van ouders onvoldoende op waarde wordt geschat. Bij erkende verenigingen is er helderheid over de kwaliteitsstandaard voor de leden van die vereniging. Voor de ouders schept het duidelijkheid en rust, omdat ze weten waar ze aan moeten voldoen en ze niet jaarlijks in spanning zitten of hun onderwijsplan wel of niet geaccepteerd gaat worden. Op het bestuur rust de taak om de onafhankelijkheid van de verlening van het bewijs van deelname te waarborgen.

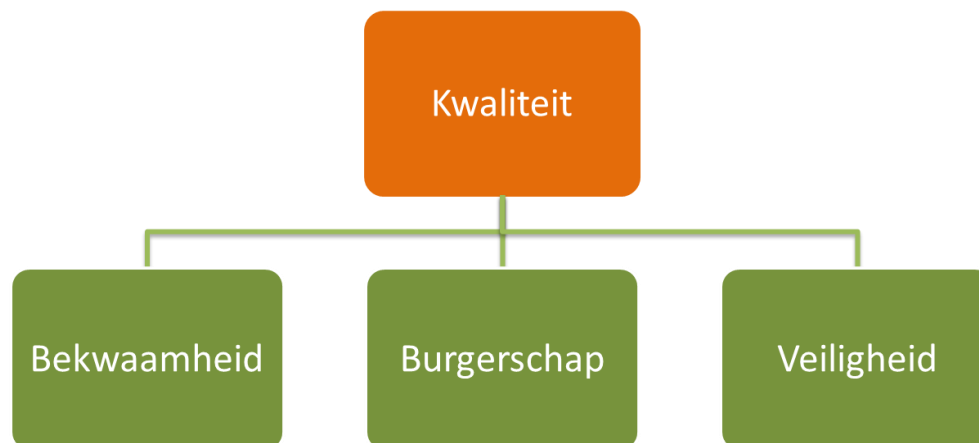
¹⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2018-2019, 33 905, nr. 14, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33905-14.html>

4.3 Focus op kwaliteitsborging

Kwaliteit en de borging ervan als uitgangspunt nemen sluit aan bij de opdracht in het huidige regeerakkoord. Deze vraagt om eisen ten aanzien van kwaliteit, bekwaamheid, burgerschap en veiligheid. Het afzonderlijk van elkaar uitwerken daarvan heeft geresulteerd in een keur aan op zichzelf staande middelen om thuisonderwijs te reguleren. Er zijn geen keuzes gemaakt om te komen tot enkele effectieve en werkbare wettelijke criteria. Bovendien is het onderwerp 'veiligheid' in het concept-wetsvoorstel zo zwaar aangezet dat er onveilige situaties worden gecreëerd voor gezinnen en kinderen. Het toezicht heeft elementen die het tot een keurslijf maken en die de inrichtingsvrijheid voor thuisonderwijs de nek omdraaien. Er wordt geen recht gedaan aan het uitgangspunt van proportioneel toezicht op de basiskwaliteit van het onderwijs.

Zowel het recht op als de vrijheid van onderwijs worden het beste geborgd als wordt aangegepen op de eis van *kwaliteit van onderwijs*. Burgerschap, veiligheid en bekwaamheid vallen hieronder. Deze drie aspecten zijn dienstbaar aan de kwaliteit van onderwijs, zoals ook de kwaliteitsgebieden die de inspectie hanteert, laten zien.

Focus op kwaliteit bij toezicht thuisonderwijs

Afbeelding 3: bij toezicht op thuisonderwijs na vrijstelling ligt de focus op de kwaliteit

Onze voorstellen nemen als uitgangspunt dat vrijwel alle ouders het beste met hun kinderen voor hebben en hier concreet invulling aan geven. De beste garantie voor veiligheid is een goede kwaliteit van het onderwijs. Als er op basis van een risicoanalyse zorgen zijn over de kwaliteit van het onderwijs is het gerechtvaardigd om nader naar de onderliggende drie aspecten (bekwaamheid, burgerschap en veiligheid) te kijken.

Burgerschap en bekwaamheid zijn in het wetsvoorstel opgenomen bij de kwaliteitseisen, maar het wetsvoorstel geeft veiligheid vorm op een manier die grotendeels niet verenigbaar is met het karakter van de regeling en evenmin met de takscheiding tussen inspectie en leerplichtambtenaar.

Er is sprake van ouders. Op hen rust al de wettelijke verplichting te zorgen voor de veiligheid van hun kinderen (artikel 247 NBW). Het toezien op veiligheid bij thuisonderwijs moet passen bij de normale verhouding tussen gezin en overheid en binnen de doelstelling, namelijk: toezicht op het onderwijs.

Het concept-wetsvoorstel doet dit niet en daarom botst het met het ouderlijk gezag, de taak van de inspectie (toezicht op onderwijs) en het repressieve karakter van het toezicht. Ook wordt uit het oog verloren dat het afweerrecht onderwijsvrijheid vereist dat er waarborgen zijn tegen overmatige overheidsbemoediging. Zie voor een verdere uitwerking deel 1 van onze zienswijze.

4.4 Kwaliteitsborging is kwantificeerbaar

Ouders groeien in hun pedagogisch-didactische bekwaamheden als zij toegang hebben tot een op thuisonderwijs toegesneden, stimulerende omgeving. Daar kunnen zij vragen en cases voorleggen aan andere en/of meer ervaren ouders en ervaringen delen en uitwisselen (intercollegiale consultatie). De noodzaak tot verbinding is evident. Het garandeert dat de tijd die ouders investeren in kwaliteitsborging aansluit bij de praktijk van het thuisonderwijs.

Het concept-wetsvoorstel zoekt die verbinding niet en staat slechts 'incidenteel' gezamenlijk optrekken voor. Dat doet de praktijk geen recht. De aanwezige randvoorwaarden voor optimale kwaliteitsborging worden aangetast. De regering wil dat ouders pedagogisch-didactisch bekwaam zijn en die bekwaamheid onderhouden, maar lijkt daarvoor alles behalve verenigingsactiviteiten op het oog te hebben. We pleiten daarom voor het verplaatsen van de focus van 'pedagogisch-didactische bekwaamheid' naar 'kwaliteitsborging'. De laatste is, in tegenstelling tot de eerste, goed te kwantificeren.

De voorstellen die nu gedaan zijn, ondermijnen het opgebouwde verenigingsleven. Er worden eisen gesteld die niet aansluiten bij de praktijk, de didactiek en de pedagogiek van verschillende thuisonderwijsbenaderingen en daardoor zal het gezin buitenproportioneel worden belast. Ook de individuele uitvoerbaarheid en de doorlopende leerlijn van het thuisonderwijs zijn in geding. Een wettelijke regeling moet aansluiten bij het thuisonderwijs dat de ouders geven en de kwaliteitsborging die zij hanteren. Alleen dan komt het de kinderen ten goede.

De overheid kan deze randvoorwaarden faciliteren en het lidmaatschap van erkende verenigingen aanmoedigen. Als lidmaatschap en actieve deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus niet resulteren in een lichtere toezichtslast zal dit voor ouders een perverse prikkel zijn om af te zien van actief lidmaatschap en dus van deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus, terwijl juist deze elementen een grote rol spelen in de kwaliteit van het thuisonderwijs.

Geen eilandjesaanpak, maar poldermodel

Vereniging Thuisonderwijsverbond moet helaas constateren dat het concept-wetsvoorstel kiest voor een eilandjesaanpak, waarbij gezinnen als geïsoleerde eenheden worden benaderd. Dat doet de praktijk geen recht. Stimuleert de wetgeving lidmaatschap van een vereniging die zich ten doel stelt dat ouders elkaar ondersteunen bij hun kwaliteitsborging, door daaraan een lichtere vorm van toezicht te verbinden, dan dient dat alle aspecten uit het regeerakkoord.

Desgewenst kan een verbod op het vormen van een informele school voor leerplichtige kinderen expliciet worden vastgelegd (met een sluitende wettelijke definitie waarin informele scholen duidelijk onderscheiden worden van thuisonderwijs en formele scholen), maar onzes inziens bieden de onderwijswetten en de door ons voorgestelde definitie voldoende grond om op te treden zonder dat de flexibiliteit van thuisonderwijs daar onder hoeft te lijden. Waar bijvoorbeeld wekelijkse of maandelijkse groepsactiviteiten verenigbaar zijn met het richtingbezwaa van de ouder zou een wet dit, gezien de Grondwet, niet mogen verhinderen. Ouders zijn vrij in de keuze van leermiddelen.

Bijlage 1 Samenvatting deel 1 Zienswijze vereniging Thuisonderwijsverbond

Er bestaat bij onze achterban op cruciale punten geen draagvlak voor dit wetsvoorstel in de huidige vorm.

Het toezicht door de leerplichtambtenaar en alle daaraan door dit wetsvoorstel verbonden elementen zijn onaanvaardbaar, omdat zij zich niet verhouden met de vrijstelling van rechtswege op grond van gewetensbezwaren. De wet vereist geen toelichting van de richtingbezwaren, integendeel. De wetgever heeft dit gezien het karakter van de vrijstelling niet gewild, maar gekozen voor een letterlijk voorgeschreven verklaring. We concluderen dat dit wetsvoorstel de onwettige praktijk die in de afgelopen tien à vijftien jaren is gegroeid tracht te codificeren door een gesprek met de leerplichtambtenaar als voorwaarde te stellen voor een vrijstelling van rechtswege (!).

Doel van het gesprek met de leerplichtambtenaar is tweeledig:

(1) het faciliteren van de toelichting en

(2) 'op zicht komen' met het oog op de signaleringsfunctie van de leerplichtambtenaar.

Daar komt tegenop:

(a) de toelichting heeft de wetgever niet gewild. Er is o.a. in de Memorie van Toelichting sprake van een onjuist beroep op artikel 8.1 en op uitspraken van de Hoge Raad. (b) Het 'op zicht komen' is niet verenigbaar met de onschuldpresumptie en draait bovendien de bewijslast om. (c) Het ontbreekt ouders ten enenmale aan rechtsbescherming. Daarbij komt (d) dat de overheid uitsluitend op het onderwijs de mogelijkheid tot toezicht toekomt, niet op de opvoeding. (e) Dat toezicht, waaronder ook begrepen de zedelijkheid en de bekwaamheid, is een taak van de inspectie.

Uit a, b, c, d en e volgt dat het voorgestelde gesprek met de leerplichtambtenaar onhoudbaar is en daarom uit het wetsvoorstel moet worden gehaald.

Een van de achtergronden van het conflict waaraan de Memorie van Toelichting refereert (tussen een deel van de vrijgestelde ouders en hun gemeenten) is het feit dat men oneigenlijk gebruik vermoedt door ouders die niet daadwerkelijk gewetensbezwaard zijn. De enige passende oplossing voor dit probleem is het heropenen van de vrijstelling wegens voldoende (t)huisonderwijs¹⁶ naast de vrijstelling wegens richtingbezwaar.

Het is bevreemdend dat dit wetsvoorstel, in tegenstelling tot het regeerakkoord, niet beoogt thuisonderwijs te regelen, maar feitelijk de beide oorspronkelijke vrijstellingen (Leerplichtwet 1900 en wetsvoorstel Leerplichtwet 1969) in één schuift en de vrijstelling wegens richtingbezwaar daardoor verandert in een vrijstelling wegens voldoende huisonderwijs, maar dan uitsluitend voor de groep richtingbezwaarde ouders. Dat is een gordiaanse knoop en de contouren van de toekomstige problemen die dit zal opleveren, tekenen zich al in het wetsvoorstel af.

Onder schijn van recht verdwijnt zo de essentie van de vrijstelling wegens richtingbezwaar.

Het toezicht door de inspectie zoals voorgesteld sluit niet aan bij de praktijk van thuisonderwijs en gaat veel verder dan noodzakelijk is voor het garanderen van een basiskwaliteit van onderwijs. Het voorgestelde toezicht gaat voorbij aan de uitgangspunten van proportionaliteit, subsidiariteit en doeltreffendheid. In het geval van ouders zou het doel van het toezicht moeten zijn dat ouders aantonen dat zij onderwijs geven en dat het kind vooruitgang boekt. Dit wetsvoorstel gaat veel verder en beoogt in vergaande mate ook het wat en zelfs het hoe te regelen op een manier die zich niet verhoudt met niet-bekostigd onderwijs en gezinnen.

¹⁶ Zoals in de Leerplichtwet 1900. Deze vrijstelling werd door een amendement geschrapt uit het wetsvoorstel Leerplichtwet 1969, terwijl dit gezien artikel 23.2 Grondwet niet had mogen gebeuren.

Bijlage 2 Citaat Nationale Ombudsman over vrijheid van onderwijs

Bron:

Onderwijsvrijheid en onderwijstoezicht in het radicaal vernieuwend onderwijs, Nationale Ombudsman, 19 februari 2009:

[CITAAT]

1.1.3 De vrijheid van onderwijs

Het tweede lid van artikel 23 Grondwet bepaalt onder meer dat het geven van onderwijs vrij is, behoudens het toezicht van de overheid. Aan het begrip 'vrij' worden in de literatuur verschillende betekenissen toegekend (nummering door TOV toegevoegd).

- (1) De (rechts)persoon die het onderwijs wil geven is vrij om dat, zonder voorafgaande inmenging van de overheid, te doen.*
- (2) Het mag ook niet zo zijn dat de overheid voorafgaande beperkingen of voorwaarden aan het geven van onderwijs verbindt die zo ver gaan dat het geven van onderwijs bij voorbaat feitelijk onmogelijk wordt gemaakt.*
- (3) Een andere betekenis van 'vrij' is de vrijheid van richting en inrichting. De aanbieder van het onderwijs kan de inhoud van het onderwijs en de manier waarop hij het geeft zelf bepalen.*
- (4) Verder wordt het ouderrecht gezien als een aspect van artikel 23, tweede lid, Grondwet: het geeft ouders de vrijheid om zelf onderwijs voor hun kinderen te kiezen dat past bij hun opvoedkundige opvattingen. Het ouderrecht kan wellicht zelfs worden gezien als het meest belangrijke aspect van artikel 23 GW.*

Professor Zoontjens formuleert het als volgt:

“Vrijheid van onderwijs duidt op dit moment toch voor alles op de mate waarin het individu zich kan verzekeren van onderwijs voor zijn kinderen dat aansluit bij zijn opvattingen over vorming tot het goede leven. Die vrijheid heeft zowel betrekking op de keuze uit bestaand aanbod als op de oprichting van nieuwe scholen. Bovendien hoeven de hier bedoelde opvattingen niet beperkt te blijven tot religie of levensbeschouwing. Zij omvatten in beginsel elke zienswijze omtrent relevant onderwijs, of die nu van inhoudelijke of methodische (pedagogisch-didactische) aard is.”¹⁷.

- (5) Het is echter niet zo dat de vrijheid van onderwijs onbeperkt is; de overheid kan de vrijheid van onderwijs beperken door wettelijke voorschriften. Door middel van toezicht wordt de naleving van wettelijke voorschriften met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs gecontroleerd.*
- (6) Dat de overheid toezicht mag uitoefenen betekent echter niet zij een bepaalde onderwijsvorm bij voorbaat mag verbieden of bij voorbaat praktisch onmogelijk mag maken. Het beginsel van vrijheid van onderwijs staat geen voorafgaand of feitelijk verbod op het geven van onderwijs toe.*

[EINDE CITAAT]

¹⁷ Prof. mr. P.J.J. Zoontjens, 'Zorgplichten in het onderwijs. Ondraaglijke lichtheid of serieus geschut?', RegelMaat afl. 2008/4

Bijlage 3 Standpunten vereniging Thuisonderwijsverbond

De officiële standpunten van vereniging Thuisonderwijsverbond zijn als volgt:

RICHTINGBEZWAAR

- De leden van vereniging Thuisonderwijsverbond hebben overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs op de scholen in hun omgeving.
- Vrijstelling van de inschrijvingsplicht ontstaat van rechtswege voor ouders die voldoen aan alle vormeisen die de Leerplichtwet 1969 stelt.
- Ouders hebben het recht om voor hun kinderen de soort van opvoeding en onderwijs te kiezen die in lijn is met hun geloofsovertuiging.
- Ouders hebben het recht om hun kind(eren) te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
- Ouders hebben er recht op dat hun rechtszekerheid gegarandeerd wordt doordat de Leerplichtambtenaar zich houdt aan de grenzen die de wet stelt aan zijn functie.
- Toetsing van geloofsovertuiging en richtingbezwaar is niet toegestaan omdat doorvragen op bezwaren de godsdienstvrijheid van de ouders aantast. Vastlegging hiervan schendt de bescherming persoonsgegevens.

VERANTWOORDELIJKHEID

- Ouders zijn primair verantwoordelijk voor hun kinderen. Zij hebben het recht om als eerstverantwoordelijken te beslissen over onder meer richting en inhoud van het onderwijs.
- Vanuit het verantwoordelijkheidsbesef voor de kinderen, dat voortkomt uit de geloofsovertuiging, onderwijzen de leden van vereniging Thuisonderwijsverbond hun kinderen op gewetensvolle wijze, met bevlogenheid en liefde.
- De kwaliteit van het onderwijs voor de kinderen van de leden van vereniging Thuisonderwijsverbond is van groot belang en is de verantwoordelijkheid van de ouder(s). Daartoe ondersteunen en bemoedigen we elkaar.
- De ouders plannen, evalueren en stellen het onderwijs bij, rekening houdend met het besef dat God voor ieder kind een uniek plan heeft, en roepen zo nodig expertise in.
- De wijze waarop het onderwijs wordt afgesloten is de verantwoordelijkheid van de ouders in samenspraak met de kinderen.
- Ouders nemen hun eigen leerproces serieus en borgen het recht op onderwijs voor hun kinderen door deel te nemen aan kwaliteitsborgende activiteiten.

THUISONDERWIJS

- Thuisonderwijs is gericht op het verwerven van kennis en vaardigheden en het ontwikkelen van attitudes, denkvermogen en talenten en het bevorderen van de ontwikkeling van de persoonlijkheid.
- Thuisonderwijs heeft ten doel dat de kinderen als volwassene in staat zijn een eigen plek in de maatschappij in te nemen en te functioneren in verbanden als gezin, kerk, samenleving en onderneming of werkomgeving.
- Thuisonderwijs bevordert een liefde voor leren waardoor het de basis legt voor een leven lang leren.
- Thuisonderwijs is een waardevolle en degelijke vorm van onderwijs-opmaat, die gemotiveerde ouders op een kwalitatief goede wijze aan hun kinderen kunnen bieden. Thuisonderwijs is echter niet automatisch voor elk gezin de beste keuze.

GEEN STANDPUNT

- De vereniging neemt geen standpunt in over onderwerpen die de opvoeding raken, maar thuisonderwijs niet definiëren.

Bijlage 4 Reglement kwaliteitsborgingscyclus vereniging Thuisonderwijsverbond

4.2 COMMISSIE KWALITEITSBORGING

De commissie Kwaliteitsborging geeft uitvoering aan de volgende verenigingsdoelen:

- doel 2:
het bevorderen van onderlinge bemoediging en steun bij de gewetensvolle invulling van de verantwoordelijkheid jegens God voor de educatie van de kinderen;
- doel 3:
het borgen van het recht op onderwijs door het bieden van een systematische en gestructureerde vorm van intercollegiale consultatie.

De commissie Kwaliteitsborging ondersteunt deze doelen van de vereniging door vorm te geven aan de volgende middelen:

1. het (helpen) organiseren van bijeenkomsten en uitwisselingen in de breedste zin des woords, zowel fysiek als via moderne middelen;
2. het bieden van een systematische en gestructureerde kwaliteitsborgingscyclus door intercollegiale consultatie, reflectie en evaluatie;
3. het organiseren van een opleiding tot intervisiebegeleider en het opstellen en bewaken van voorwaarden en eindtermen;
4. het onderhouden van een telefonische informatie- en klankborddienst;
5. het verzamelen en verstrekken van informatie over de didactiek van thuiseducatie en over middelen voor het bijhouden van de voortgang;
6. het organiseren van studie- en verdiepingsmogelijkheden, zowel fysiek als via moderne middelen.

De commissie Kwaliteitsborging is verantwoordelijk voor het overzicht over de verschillende onderdelen van de kwaliteitsborgingsactiviteiten. Ieder commissielid is lid van één of meer subcommissies.

De commissie Kwaliteitsborging heeft onder meer tot taakgebied:

- plant in samenspraak met het bestuur de kwaliteitsborgingscyclus;
- zorgt voor samenhang tussen de activiteiten;
- bewaakt de koers en de visie van de kwaliteitsborgingscyclus;
- coördineert de onderlinge ondersteuning voor en door de leden;
- is verantwoordelijk voor subcommissies en werkgroepen die ieder hun eigen verantwoordelijkheid dragen voor een deel van de taken;
- ontwerpt en organiseert de kadertraining.

De commissie Kwaliteitsborging brengt een jaarverslag uit aan de Algemene Ledenvergadering. Hiervan wordt een maand voor de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering een afschrift aan de secretaris gezonden, zodat het kan worden opgenomen in het jaarverslag van de vereniging.

4.2.1 Subcommissie Intervisie

De subcommissie Intervisie is verantwoordelijk voor alle facetten van intervisie, te verstaan:

- het coördineren van intervisie voor leden en aspirant-leden;
- het bijhouden van een intervisieregister en het uitreiken van het bewijs van deelname;
- het opstellen van een draaiboek Intervisie;
- het organiseren van de intervisiebegeleidingsopleiding (cursus en stage);
- het organiseren en coördineren van een jaarlijkse intervisieverdiepingscursus voor intervisiebegeleiders.

4.2.1.1 Coördinatie intervisie

Intervisie is bedoeld voor de leden die zelf het daadwerkelijke onderwijs aan de kinderen geven.

De maximale groepsgrootte is vier tot zes leden. Deelname staat voor aspirant-leden open vanaf het moment dat het oudste kind drie jaar is. Elke intervisiegroep heeft een of meer intervisiebegeleiders en een groepscoördinator. Deze functies kunnen door dezelfde persoon vervuld worden. De subcommissie faciliteert landelijk de intervisiegroepen en onderhoudt contact met de groepscoördinatoren.

De subcommissie Intervisie brengt nieuwe (aspirant-)leden in contact met bestaande groepen die ruimte hebben voor nieuwe leden of helpt leden met het opzetten van een intervisiegroep.

De groepscoördinator houdt per intervisiebijeenkomst een aanwezigheidslijst bij. Degenen die deelnemen aan intervisie krijgen jaarlijks in juli een bewijs van deelname.

De intervisiebegeleider brengt aan de subcommissie Intervisie een reflectief verslag uit van het eigen functioneren tijdens de intervisieavond en zorgt ervoor dat bij verslaglegging de privacy van de groepsleden gewaarborgd blijft. Mochten er moeilijke situaties ontstaan binnen een intervisiegroep, dan is het Mattheus-18principe van toepassing waarbij eerst persoonlijk wordt gesproken (zie punt 8 van de Gedragscode). Mocht ruggespraak met de subcommissie wenselijk zijn, dan blijft respect voor de privacy van deelnemers van groot belang.

Een apart draaiboek 'Intervisie en intervisiebegeleiding' dat in overleg met het bestuur wordt vastgesteld, voorziet in het goed functioneren van de intervisiecyclus. Een jaarverslag van de subcommissie Intervisie wordt opgenomen in het jaarverslag van de commissie Kwaliteitsborging.

4.2.1.2 Intervisiebegeleiding

De subcommissie Intervisie organiseert de intervisiebegeleidingsopleiding (cursus en stage). Degenen die de intervisiebegeleidingsopleiding hebben doorlopen, zijn geregistreerd intervisiebegeleider. De subcommissie houdt hiervan een register bij en organiseert de jaarlijkse verdiepingscursus. Deelname aan deze jaarlijkse verdiepingscursus is een voorwaarde voor het behoud van de intervisiebegeleidingsregistratie bij de vereniging, daarom houdt de commissie hier eveneens een registratie van bij.

Tijdens de verdiepingscursus wordt ervoor zorggedragen dat de vertrouwelijkheid van de eigen intervisiegroep geborgd blijft, er geen namen genoemd worden en de intervisie gericht is op het leerproces van de intervisiebegeleider.

4.2.1.3 Opleiding tot intervisiecoach

Naast de eindverantwoordelijkheid van het bestuur voor de commissie kan het bestuur zo mogelijk een aantal personen uit de vereniging laten opleiden tot intervisiecoach, zodat de trainingen voor intervisiebegeleiders op termijn stabiel en effectief in eigen huis door eigen, extern gecertificeerde trainers gegeven kunnen worden. Degenen die deze opleiding hebben voltooid, worden in het register opgenomen als gecertificeerd intervisiebegeleider. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor het bijhouden van hun externe certificering.

Als de vereniging de mogelijkheid heeft om leden deze opleiding te laten volgen, dan financiert de vereniging 80% van de opleidingskosten. 20% van de kosten dragen de leden zelf. Op deze manier zijn de deelnemers vrij om de opgedane vaardigheden ook buiten de vereniging in te zetten. Wel verplichten zij zich in een studiekostenovereenkomst om gedurende een periode van vijf jaar hun diensten kosteloos ter beschikking te stellen aan de vereniging en gaan zij akkoord met naar rato terugbetaling van de studiekosten als zij binnen de periode van vijf jaar stoppen als intervisiecoach voor de vereniging. In omstandigheden waarin van het lid niet verlangd kan worden de studiekostenovereenkomst na te komen, kan het bestuur besluiten om ten gunste van het lid af te wijken van de studiekostenovereenkomst. Hierbij moet gedacht worden aan ernstige, onvoorziene levensveranderende situaties, bijvoorbeeld weduwschap of de geboorte van een gehandicapt kindje.

4.2.2 Subcommissie Starters en Ondersteuning

Onder de commissie Kwaliteitsborging valt subcommissie Starters en Ondersteuning. De subcommissie kan werkgroepen in het leven roepen voor de verschillende taakgebieden. Een jaarverslag van de subcommissie Starters en Ondersteuning wordt opgenomen in het jaarverslag van de commissie Kwaliteitsborging en moet daarom tijdig ter beschikking van de commissie Kwaliteitsborging gesteld worden.

Taakgebieden van deze subcommissie zijn:

- het in samenspraak met het bestuur plannen van startersbijeenkomsten, verdiepingsavonden en andere ondersteuningsactiviteiten;
- het (helpen) organiseren en evalueren van startersbijeenkomsten;
- het vormgeven van ondersteuning van leden die starten met thuisonderwijs (mentoring);
- het opstellen en beheren van een rooster voor Lifeline;
- het (helpen) organiseren en evalueren van verdiepingsavonden;
- het in samenspraak met het bestuur kiezen van onderwerpen voor verdiepingsavonden;
- organisatie van seminars, workshops, webinars, cursussen, etc.;
- de aanzet geven tot het ontstaan van een vadersnetwerk.
-

4.2.2.1 Startersbijeenkomsten

Startersbijeenkomsten zijn erop gericht om leden die starten met thuisonderwijs ondersteuning te bieden bij het uitzetten van hun eigen koers. Daarmee onderscheiden ze zich van informatieavonden die gericht zijn op het informeren van belangstellenden over de geldende wet- en regelgeving, het geven van overzicht over thuisonderwijs en het kennismaken met de vereniging.

4.2.2.2 Ondersteuning van leden die starten met thuisonderwijs

Ondersteuning van leden die starten met thuisonderwijs gebeurt via Lifeline en startersbijeenkomsten, maar als er behoefte is aan persoonlijk contact, meekijken bij ervaren leden of het laten meekijken van ervaren leden, dan kan de subcommissie Starters en Ondersteuning mogelijkheden scheppen om daar gestalte aan te geven, al dan niet geïnspireerd door voorbeelden uit het buitenland, bijvoorbeeld mentoring.

4.2.2.3 Lifeline

Lifeline is een klankbord voor leden en aspirant-leden van de vereniging en wordt uitsluitend door leden bemand. Deze leden volgen daarvoor een kadertraining welke georganiseerd wordt door de commissie Kwaliteitsborging. Leden die Lifeline bemannen, kunnen ook meedraaien in de planning voor de Informatielijn.

Leden die deelnemen in het telefonisch team en niet over een IP-telefoon beschikken, ontvangen van de vereniging een IP-telefoon en betalen daarbij 35 euro borg. Na het retourneren van de telefoon wordt de borg teruggestort.

4.2.2.4 Verdiepingsavonden

Bij verdiepingsavonden komen leden in regionale groepen bijeen. Via webcast wordt landelijk gezamenlijk gestart met een onderwerp dat in de regionale groepen besproken wordt. Onderwerpen worden vastgesteld in overleg met het bestuur en kunnen worden aangedragen door leden of voortvloeiën uit andere activiteiten van de vereniging.

4.2.2.5 Seminars, workshops, cursussen, etc.

Onderwerpen voor seminars, workshops, webinars, cursussen, etc. gericht op verdieping en opbouw worden vastgesteld in overleg met het bestuur en kunnen worden aangedragen door leden of voortvloeiën uit andere activiteiten van de vereniging.

4.2.2.6 Vadernetwerk

Voor het netwerk van thuisonderwijsvaders kan door vaders een werkgroep in het leven geroepen worden.

4.2.3 Subcommissie Buitengewoon Thuisonderwijs

De Commissie Buitengewoon Thuisonderwijs geeft uitvoering aan de volgende verenigingsdoelen:

- 2: het bevorderen van onderlinge bemoediging en steun bij de gewetensvolle invulling van de verantwoordelijkheid jegens God voor de educatie van de kinderen;
- 3: het borgen van het recht op onderwijs door het bieden van een systematische en gestructureerde vorm van intercollegiale consultatie.

De commissie Buitengewoon Thuisonderwijs ondersteunt deze doelen van de vereniging door vorm te geven aan de volgende middelen:

- 5: het verzamelen en verstrekken van informatie over de didactiek van thuiseducatie en over middelen voor het bijhouden van de voortgang;
- 6: het organiseren van studie- en verdiepingsmogelijkheden, zowel fysiek als via moderne middelen.

De commissie Buitengewoon Thuisonderwijs richt zich op het verzamelen en vertrekken van informatie over thuiseducatie bij kinderen met speciale behoeftes. Zij brengt mensen bij elkaar, zodat een uitwisseling van ideeën, materialen en boeken mogelijk is en er een ondersteunend en bemoedigend netwerk ontstaat. Ook speelt zij een rol in de kadertraining en voorziet ze leden die meedraaien in Lifeline en de Informatielijn van een overzicht van ervaringsdeskundigen.

Bijlage 5 Statutaire doelen en middelen van vereniging Thuisonderwijsverbond

1. De Vereniging heeft ten doel:
 - a. het vormen van een netwerk van Gezinnen die de grondslag zonder voorbehoud onderschrijven en wegens gewetensbezwaar thuiseducatie geven;
 - b. het bevorderen van onderlinge bemoediging en steun bij de gewetensvolle invulling van de verantwoordelijkheid jegens God voor de educatie van de kinderen;
 - c. het borgen van het recht op onderwijs door het bieden van een systematische en gestructureerde vorm van intercollegiale consultatie;
 - d. het aanbieden van informatie over wettelijke rechten en plichten en over onderwijsmogelijkheden bij vrijstelling wegens gewetensbezwaar, of een daarvoor in de plaats gekomen regeling;
 - e. het behartigen van de belangen en het bevorderen van de rechtszekerheid van ouders die op basis van artikel 5 onder b van de Leerplichtwet 1969 of een daarvoor in de plaats gekomen regeling zijn vrijgesteld;
 - f. het bewaken van het recht van de ouders om voor hun kinderen de soort van opvoeding en onderwijs te kiezen;
 - g. het bewaken van het recht van de ouders om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst;
 - h. het bewaken van de onderwijsvrijheid van de ouders zoals vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet: het recht om als eerstverantwoordelijken te beslissen over onder meer de richting en inhoud van het onderwijs.

2. De Vereniging tracht dit doel onder meer te bereiken door:
 - a. het (helpen) organiseren van bijeenkomsten en uitwisselingen in de breedste zin des woords, zowel fysiek als via moderne middelen;
 - b. het bieden van een systematische en gestructureerde kwaliteitsborgingscyclus door intercollegiale consultatie, reflectie en evaluatie;
 - c. het organiseren van een opleiding tot intervisiebegeleider en het opstellen en bewaken van voorwaarden en eindtermen;
 - d. het onderhouden van een telefonische informatie- en klankborddienst;
 - e. het verzamelen en verstrekken van informatie over de didactiek van thuiseducatie en over middelen voor het bijhouden van de voortgang;
 - f. het organiseren van studie- en verdiepingsmogelijkheden, zowel fysiek als via moderne middelen;

- g. een stichting op te richten voor belangenbehartiging, juridische ondersteuning en bescherming van de rechtszekerheid, en contacten met de overheid (hierna ook te noemen: "werkstichting");
 - h. het onderhouden van contacten met pers en media en met relevante organisaties in binnen en buitenland;
 - i. en verder alle wettelijke middelen die de belangen van de leden behartigen, bevorderen en beschermen.
3. De Vereniging richt zich voor het verwezenlijken van haar doelen primair op Nederland, maar kan besluiten (een deel van) haar doelen ook buiten Nederland te verwezenlijken.

Bijlage 6 Verklaring bij aangaan lidmaatschap vereniging Thuisonderwijsverbond

VERKLARING (te ondertekenen door ouders bij het aangaan van het lidmaatschap)

Door ondertekening van dit formulier verklaren wij:

1. ons te houden aan de vormeisen die de wet aan de kennisgeving stelt;
2. op een gewetensvolle manier te voorzien in het onderwijs aan onze kinderen;
3. de vorderingen van onze kinderen voor onszelf en onze kinderen bij te houden;
4. van harte en zonder voorbehoud in te stemmen met de doelen en werkwijze van de vereniging en de stichting;
5. de standpunten, statuten en het huishoudelijk reglement van de vereniging en de statuten van stichting Van Rechtswege gelezen te hebben;
6. bereid te zijn om elkaar te ondersteunen door deel te nemen aan vrijwillige vormen van kwaliteitsborging (zie voetnoot¹⁸);
7. stichting Van Rechtswege ten spoedigste in kennis te stellen van juridische problemen vanwege de vrijstelling op grond van Leerplichtwet 5 onder b;
8. dat wij ermee instemmen dat onze casus, als wij contact zoeken met de juridische klankbordgroep van de stichting, met de leden van de juridische klankbordgroep wordt gedeeld en besproken;
9. dat wij geen rechten kunnen ontlenen aan ondersteuning vanuit de stichting (peer-to-peer) en dat uitsluitend ondersteuning door advocaten het karakter van juridische hulpverlening heeft.

¹⁸ Bij punt 6 is sprake van 'vrijwillige vormen van kwaliteitsborging'. De reden daarvoor is dat het oprichtend bestuur onderkende dat thuisonderwijzende ouders elkaar geen verregaande verplichtingen kunnen opleggen anders dan een *'gentlemen's agreement'*, omdat er geen wettelijke verplichting bestaat tot deelname aan een kwaliteitsborgingscyclus.